

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดทำโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อจัดทำและพัฒนาต้นแบบลักษณะโครงสร้างองค์กรที่ดำเนินงานบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา 2) เพื่อจัดทำและพัฒนาต้นแบบขั้นตอน และกระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา 3) เพื่อจัดทำและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในพื้นที่นาร่อง 3 จังหวัดได้แก่ แพร่ น่าน และลำพูน 4) เพื่อประเมินผลกระทบเบื้องต้นที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของพื้นที่นาร่อง 3 จังหวัด ได้แก่ แพร่ น่าน และลำพูน

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการภายในพื้นที่เขตเมืองเก่าจังหวัดแพร่ น่าน และลำพูน โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นการพัฒนาต้นแบบด้วยการบูรณาการข้อมูลโครงสร้างและกระบวนการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชุมชนดั้งเดิม ร่วมกับการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนดั้งเดิมภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายในปัจจุบัน สำหรับการประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมนั้น คณะนักวิจัยใช้วิธีการประเมินผลกระทบผ่านแบบสอบถามที่จัดขึ้นแล้วส่งเคราะห์ประเด็นสำคัญ

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ภายในเมืองเก่าหรือชุมชนดั้งเดิม โดยการบริหารจัดการส่วนใหญ่ต้องอาศัยกฎหมายหรือข้อกำหนดอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้การบริหารจัดการพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การจัดทำเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีลักษณะเป็นการจัดทำข้อตกลงภายในชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการเขตอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) สามารถบริหารงานได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่องจึงมีความจำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรส่วนกลางขึ้นเพื่อประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน โดยรูปแบบการจัดตั้งองค์กรสามารถดำเนินการได้ 3 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบที่ 1 การใช้องค์กรหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่แต่บูรณาการแผนการทำงานหรือเพิ่มกลุ่มการทำงานใหม่เข้าไปภายในองค์กรดังกล่าวเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้เฉพาะทางมากยิ่งขึ้น รูปแบบที่ 2 การใช้องค์กรชุมชนเป็นองค์กรในการประสานการทำงาน และรูปแบบที่ 3 การจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่ในรูปแบบเอกชนที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น มูลนิธิ วิสาหกิจชุมชน สมาคม เป็นต้น

ทั้งนี้องค์กรที่จัดทำขึ้นต้องมีขนาดใหญ่มาประมาณ 10- 12 คน และประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคการศึกษา และภาคประชาชน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยโครงสร้างองค์กรประกอบด้วย 5 ส่วนได้แก่ กลุ่มที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ประธานองค์กร รองประธานองค์กร คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ

สำหรับขั้นตอนและกระบวนการบริหารจัดการเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ กระบวนการจัดทำเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น กระบวนการหาจุดเด่นและตำแหน่งทางการตลาด กระบวนการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมืองและการปรับปรุงองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว กระบวนการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) และกระบวนการบริหารจัดการงบประมาณและทุน ในส่วนของแนวทางการบริหารจัดการเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) นั้น หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรจัดตั้งองค์กรขึ้นตามศักยภาพและจุดแข็งของแต่ละจังหวัดที่มีความแตกต่างกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการที่ได้จัดทำขึ้น

การประเมินผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้น ชุมชนภายในเขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม) มีความเห็นที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ โดยผลกระทบด้านลบที่ชุมชนกังวลส่วนใหญ่เป็นผลกระทบด้านสังคมที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการใหม่ และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนมีความกังวลว่าจะเกิดมลภาวะขึ้นภายในชุมชนหากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนในปริมาณเกินความจำเป็น

คำสำคัญ: เขตอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรม (สถาปัตยกรรม), โครงสร้างองค์กร, การบริหารจัดการ, มรดกทางวัฒนธรรม, เมืองเก่า, ล้านนา

Abstract

Execution Guideline of Organization and Procedure Management of Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture) for Tourism in Lanna Region aims 1) to create and develop organizational structure model 2) procedure 3) management methods and 4) to evaluate initial effects in managing area of cultural heritages (architecture) for tourism within 3 study areas in Lanna region, which are Prae, Nan and Lamphun, in economic, social, cultural and environmental aspects.

According to research, nowadays laws and regulations are not yet applied in managing the area of cultural heritages (architecture) in ancient town. As a consequence, the management within the area still lacks of efficiency. Therefore this research has made an agreement within the communities in order to effectively manage the area. We have founded an organization to communicate between each sector and the communities. The organization consists of 3 types 1) remodel existed public sectors 2) utilize local organizations as communicators 3) founded a new private organization to serve specific tasks such as foundation and association. The organization should consist of 10-12 people from the representatives of the government, business, education and the community it serves. The structure should consist of 5 sections which are the consultants, president, vice president, board of committee and subcommittee.

Procedure and management of preserved area of cultural heritages (architecture) consists of 2 parts: dividing and managing tourism. It is required to settle their selling points and their positions in the markets, preserve the community's scenery, remodel physical components and manage the budget and cost to suit the tourism activity in preserved area of cultural heritages (architecture). As a result, each community should establish their own organizations according to their strength and effectiveness in order to best serve their communities.

According to the evaluation conducted in this research, tourism development has both positive and negative effects on preserved area of cultural heritages (architecture); the most concerned negative effects is the social difference between the community and

the tourists or the new operators. Moreover, tourism development could as well create pollution in the community due to overcrowded of tourists.

Keywords: Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture), Organization, Procedure, Management, Cultural Heritage, Ancient Town, Lanna Region